

בס"ד

Ashrei: First & Last Pasuk, Significance of Alef Beis, and the Big Picture

Congregation Ohr Torah

Thursday Night Live

10/28/21

Rabbi Sariel Malitzky

1) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד ב

חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת. מנא הני מילי? אמר רבי יהושע בן לוי: אמר קרא אשרי יושבי ביתך...תניא נמי הכי: המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו, ושעה אחת אחר תפלתו. קודם תפלתו מנין - שנאמר אשרי יושבי ביתך. לאחר תפלתו מנין - דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. תנו רבנן: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת. וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת, ומלאכתן היאך נעשית? אלא מתוך שחסידים הם - תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת

2) תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף ד עמוד ב

תהלה לדוד. זהו תחלת המזמור ואשרי יושבי ביתך קבעו בתחלתו משום דמיניה נפקא לן לקמן (ל"ב ב') צריך אדם שישהה שעה אחת קודם שיתפלל.

3) שו"ת מהרש"ל סימן סד

כשאני מגיע לאשרי מדלג אני ב' פסוקים של אשרי ומתחיל תהלה לדוד כי לא נתקן האי פסוק אלא כדי שישהה שעה אחת קודם תפילה וע"כ אינני נוהג לאומרו אלא בעת המנחה קודם תפילה והפסוק שני של אשרי העם כו' אני מדלגו כמו שכתבו התו' בברכות כי הפסוק הראשון לבד נתקן קודם אשרי שמסיים ביהללך סלה וסמוך לה תהלה לדוד ומ"מ אני מוסיף בסוף ואנחנו נברך יה הללויה ואעפ"י שאין שייך כאן לשלשולי הללויה כו' מ"מ מאחר שהתחיל ביהללו ראוי לסיים בהללויה אבל קודם למנצח אינני מתחיל אלא תהלה לדוד ומסיים בתהלת ה' ידבר פי ואינני מוסיף ואנחנו נברך כו' כי אין כאן מקומו אלא בפסוקי דזמרה כדי לשלשל ההללויות ואף שיש דעות חולקות ומוסיפים לעולם מ"מ מצאתי ג"כ דעה להיפך שטוב להתחיל בתהלה ולסיים בתהלה

What about the Pasuk of אשרי העם?

4) לבוש אורח חיים סימן נא

ונהגו לומר קודם תהלה לדוד פסוק אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה, משום דילפינן מיניה [ברכות לב ע"ב] שצריך אדם לישב שעה אחת קודם שיתפלל: כלומר בתחלה יושבי ביתך ואח"כ יהללך. ואומרים גם פסוק אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, כלומר שנותנין לו שבח ותודה שזכינו לכך שנהללו תמיד. ואחר כך מתחילין מיד תהלה לדוד וגו',

5) ספר יסוד ושורש העבודה

וע"כ יזהר האדם במאוד מאוד בכוונת מזמור זה כפי ענין המלות והפסוקים המורים עליו. ופסוקי אשרי, שלשתן, יאמר האדם בכוונה עצומה ובשמחה גדולה בלבו. כשאומר: אשרי יושבי ביתך וגו', ישמח בלבו שמחה עצומה על שזיכה אותו ית' להיותו מן העומדים בבית המלך מלכו של עולם ולברך בשמו. ובפסוק: אשרי העם שככה לו, וביחוד באשרי העם שה' אלהיו, יכניס האדם שמחה עצומה בלבו על אלהותו ית"ש ויתעלה, ויתן הודאה עצומה בלבו לית"ש על שזיכה אותו להיות בחלקו הקדוש, מעם קדוש הישראלי.

אשרי העם שככה לו. מלאתי הג"ה
בסידור ספרדיי וזה לשונה, מדברי
התוספות צפרק ח"ן עומדין [צרכות לז ע"צ
ד"ה קודם] נראה שאין לומר אשרי העם וכו'.
חמנס חכמי הקבלה אמרו שיש לאמרו לפי
שמזמור זה מיוסד על הפרנסה, וצאה צרכות
משה רבינו ע"ה (כי המן צרכות משה רבינו
ע"ה והוא תיקן צרכת הזן [צרכות מח ע"צ]),
ותיצת שככה בגימטריא משה. עוד אני אומר

Why do we end with the Pasuk of ואנחנו?

7) תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף ד עמוד ב

וגם אנחנו נברך יה בסופו לסמוך הללויה הללויה

8) ספר האשכול (אלבק) הלכות פסוקי דזמרה דף ו עמוד א

ובסוף תהלה לדוד מוסיפין פסוק זה ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה, לשלשולי הללויה בתר הללויה.

9) ספר כלבו סימן ד

וטעות הוא בידם חדא שלא אמרו דוד, ועוד שמצינו שאמרו חכמים כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פותח באשרי וחותרם באשרי כגון אשרי האיש ולמה רגשו גוים אף כאן אנו יכולין לומר טעם זה שפתח בו בתהלה וסיים בתהלה פתח בתהלה תהלה לדוד סיים בתהלה תהלת יי' ואין ראוי להוסיף יותר, ועוד אין ראוי לסיים בהללויה לפי שחמשה מזמורים סמוכין אחריו שפותחין בהללויה וחותרמין בהללויה הם י' פעמים הללויה כנגד י' הלולים שאמר דוד בספר תלים נצוח וניגון ושיר וכו' ואם מסיימין תהלה לדוד בהללויה יהיה יותר, והדין טעמא דמסתבר שהרי כמה פעמים אנו אומרים תהלה לדוד בלא שאר המזמורים ואף על פי כן אנו מוסיפין אותו בכל פעם ופעם

10) ספר האשכול (אלבק) הלכות פסוקי דזמרה דף ו עמוד א

ואני הכותב שמעתי מן הרב ר' יצחק בן מרון לוי ז"ל שלכך מוסיפין זה הפסוק מפני שאמרו כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא לכך אחר שאמרנו תהלה לדוד אנו אומרים ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם כלומר שנזכה לאומרו לעולם הבא

11) לבוש אורח חיים סימן נא

ועוד טעם אחר שמוסיפין פסוק זה, לפי שאמרו רז"ל [ברכות ד ע"ב] כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, לפיכך אחר שאמרנו תהלה לדוד אנו אומרים ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם, כלומר שנזכה לאומרו גם לעולם הבא. לפיכך אפילו כשאומרים תהלה לדוד לבדו בלא שאר מזמורים כגון במנחה ובסדר קדושה יש לומר גם כן פסוק זה, ומי שלא יאמרנו בכל פעם טועה הוא, ואפילו לטעם הראשון כיון שקבעוהו לסוף זה המזמור למה נחסרנו ונחלוק בקריאת מזמור זה בין פעם לפעם

The significance of בית אלף order

12) ספר בית אלוקים [שער התפלה פרק ט"ו]

וענין סידור מזמור זה באל"ף בי"ת הוא לשני דברים: רנד

Reason #1

הראשון הוא להורות על מעלת השבח וההלול הנזכר בו, אשר מצד זה יחוייב האדם להתמיד אמירתו ולשקוד על דלתותיו יום יום וכדי שיהא שגור ומורגל בפיו שלא ישכח או לא ישמיט פסוק ממנו, למעלתו, סדרו אותו באל"ף בי"ת. וזה היה ג"כ טעם כל מה שהיה סדרו באל"ף בי"ת, כי גם קינות ירמיהו לסבה זו היו בסדר אל"ף בי"ת, כדי שיהיו מורגלים באמירתם ויחזרו בתשובה שלימה בראותם מה שאירע להם עונש על החטאים שחטאו.

13) ספר אוצר התפילות

תקון תפלה
אשרי וגו' תהלה לדוד, בברכות ד' ע"ב א"ר
אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש
פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא, ומסקינן
הטעם משום דאתיא בית (במדרש תרשא
פרק כ' ולמה נכתב ספר הקינות בסדר כ"ב אותיות?
בשביל שיהא הספר הזה מוכן ורגיל לכל ישראל
בפיהם, ע"כ, ונראה שכן היתה גם דרכו של דוד
המלך ע"ה, כל מזמור שהיה מבקש להשגירו בפיו
כל העם לגודל תועלתו סדרו בסדר א"ב כדי להקל
על הזכרון בעל פה, וזאת היתה כונת התלמוד
משום דאתי בא"ב, א"ב כן זאת לנו לעדה שהיתה
כונת מחברו שיהא רגיל תדיר בפיו העם) ואית ביה

הסבה השנית, כי היות סדרם באל"ף בי"ת הוא מורה על היותו כולל בשבת זה כלל שבחים והלולים אשר אין מספיקות רוב האותיות לכלול אותם עד אשר יתחברו כל האותיות בשבח מזמור זה. וגם שיהיה סידורן בסדר האותיות א"ב ג"ד, כי סדורן הוא כך א"ב ג"ד כפי מה שמצאנו בספר תהלים ומשלי וקנינות, וגם איכות סדורן מורה על שראוי להקדים האל"ף לכל האותיות כקדימת ראשון לשני ושני לשלישי עד סוף האותיות. ומצאנו בתורה כי סכום האותיות הוא על סדר א"ב ג"ד

שמונה עשרה: Saying it before אשרי: The placement of

14) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א

תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה

15) רש"י מסכת ברכות דף לא עמוד א

אלא מתוך שמחה - כגון דברי תנחומים של תורה; כגון סמוך לגאולת מצרים, או סמוך לתהלה לדוד שהוא של שבת ותנחומין, וכגון רצון יראיו יעשה, שומר ה' את כל אוהביו כגון מקראות הסדורות בתפלת ערבית: כי לא יטוש ה' את עמו, וכיוצא בהן

16) תוספות מסכת ברכות דף לא עמוד א

ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק אלא מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי דזמרה ואשרי קודם תפלה

17) רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת ברכות דף לא עמוד א

גמ'. וז"ל ת"ר אין עומדין להתפלל לא מתוך דין וכו' אלא מתוך הלכה פסוקה וכו' ת"ר אין עומדים להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה עכ"ל. עיין בתוס' (ד"ה רבנן) וז"ל ולכן אין מתפללין מתוך קלות ראש ושחוק אלא מתוך כובד ראש ושמחה של מצוה כגון שעסק בדברי תורה ולכן נהגו לומר פסוקי דזמרה ואשרי קודם תפלה עכ"ל. ומבואר מדברי התוס' דאמירת פסוקי דזמרה ואשרי קודם התפלה היא כדי לעמוד לתפלה מתוך שמחה של מצוה. ונראה לבאר דיסוד הדין שאין עומדים להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה הוא משום דתפלה צריכא מתיר, דאסור לו לאדם לגשת אל אדון העולמים ולתבוע את צרכיו ממנו ית' בתפלה בלי איזה מתיר. והמתיר להתפלל הוא שמחה של מצוה, דהיינו העסק בדברי תורה ואמירת פסוקי דזמרה

אמנם צריך ביאור מדוע דוקא קיום מצות תלמוד תורה היא המתיר של תפלה, והרי לשון הברייתא הוא שאין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה, ולכאורה אף שאר מצוות יועילו להכשירו להתפלל

ונל"ב עפ"ד הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע ה') וז"ל היא שציונו לעבדו יתעלה וכו' ולשון ספרי ולעבדו זו תפלה, ואמר ג"כ ולעבדו זה תלמוד וכו' ואמרו עבדהו בתורתו עבדהו במקדשו עכ"ל. ומבואר מדברי הרמב"ם דמצות ולעבדו בכל לבבכם מתקיימת ע"י תלמוד תורה ותפלה, דתרוייהו הויין חלות קיום עבודה שבלב. ומבואר דתפלה ותלמוד תורה משתלבים יחד לקיום מצות עבודה שבלב. ונראה דמשו"ה דוקא ת"ת הוא עיקר המתיר להתפלל, דכדי שאדם יקבל רשות לעמוד לפני ה' ולהתפלל על צרכיו צריך קודם לעבוד את ה' בתורתו, דמי שעבדו בתלמודו ראוי לעבדו גם בתפלה

ועוד י"ל דת"ת הוי עיקר המתיר דתפלה משום דתפלה היא חלות קיום דקבלת עומ"ש וכדאיתא בגמ' (לעיל דף י"ד ב) "הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה וכו' ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה". וכן תלמוד תורה נמי מהווה קיום קבלת עומ"ש... ומבואר מזה דתלמוד תורה הוי קיום קבלת עומ"ש. ונראה דמשו"ה יש דין לצרף תלמוד תורה לתפלה, וקיום ת"ת לפני התפלה מהווה עיקר המתיר להתפלל דבתרוייהו חל קיום קבלת עומ"ש

אשרי העם שככה לו

אֲשֶׁר־יֵהְיֶה הָעָם שְׂכָנָה לִּי אֲשֶׁר־יֵהְיֶה הָעָם שְׂכָנָה לִּי
*Happy the people who have it so;
happy the people whose God is the LORD.*

18) צל"ח מסכת ברכות דף ד עמוד ב

והנה הקפוטל שקודם תהלה לדוד מסיים אשרי העם שה' אלקיו, הנה ה' הוא מדת הרחמים, ואלקיו הוא מדת הדין, ואמר אשרי מי שה' הוא אלקיו, שמדת הדין השולט בו הוא עצם הרחמים ומהפך מדת הדין לרחמים, והכל כמו שהזכרתי

ארוממך... ובכל יום...

בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָ וְאֶהְלֵלָה שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

*Every day will I bless You
and praise Your name forever and ever.*

תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמַמְךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֲבָרְכֶךָ שְׁמֶךָ
לְעוֹלָם וָעֶד

*A song of praise. Of David.
I will extol You, my God and king,
and bless Your name forever and ever.*

19) יסוד ושורש העבודה

ובפסוק: "ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד", ופסוק: "בכל יום אברוך ואהללה שמך לעולם ועד", פי' המלות של שני הפסוקים

אלו מורים שמקבל האדם על עצמו שירומם ויברך ויהלל שמו הגדול ית' בכל ימי חיותו, לכן יזהר האדם מאוד בקבלה זו על עצמו בשמחה עצומה עד מאוד בב' פסוקים אלו, שלא יהי' ח"ו דובר שקרים. ואחר שקבל על עצמו שישבח ויהלל שמו הגדול ית' בתמידות, אח"כ מתחיל לשבח אותו ית"ש בפסוק ג': "גדול ה' ומהולל מאוד" כו', עד סוף פסוקי דזמרה.

גדול ה'

גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֹלְתּוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the LORD and much acclaimed;

ובפסוק: "גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר", יחשוב האדם במחשבתו בשמחה עצומה מגדולתו של הבורא ית"ש ויתעלה בבריאת העולמות העליונים עד אין חקר וסוף ותכלית, וכלם נותנים לו ית' גדולה והתפארות לאין תכלית, כמבואר לעיל קצת בשער הא'. גם בכל פסוק של

הדר כבוד...ועוז...

וְעֹזוֹ בְּרִאֲתֵיךָ יֹאמְרוּ גְדֹלְתְּךָ אֲסַפְּרֶנָּה

הַדֵּר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אֲשִׁיחָה

Men shall talk of the might of Your awesome deeds, and I will recount Your greatness.

The glorious majesty of Your splendor and Your wondrous acts will I recite.

ובפסוקים: "הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה, ועוז נוראותיך יאמרו וגדולתך אספרנה", יכוין פרש"י, והוא: שיקבל על עצמו שישח ויספר בתמידות בכבודו ונפלאותיו העצומים ובגדולתו של יוצרנו ובוראנו ית' ויתעלה.

טוב ה'

טוֹב יְהוָה לְכָל אֲרֻחָמָיו עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו:

The LORD is good to all,

ובפסוק: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", ראוי שיתפלל האדם בלבו תפלה עצומה, שירחם השם יתעלה על כלל עם קדוש, להטות לבבנו אל עבודתו ית"ש לבלתי ידח ממנו נדח ח"ו. גם ראוי שיתפלל האדם בלבו, באם יש איזה חולי בתוך ביתו ר"ל או על שאר חולי ישראל ר"ל, יתפלל בזה במחשבתו, שירחם עליו וישלח רפואה לאותו חולה.

רצון יראיו...שומר ה'

רְצוֹן יִרְאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת-שׁוֹעֲתֵם יִשְׁמַע וְיִוֹשִׁיעֵם:

*He fulfills the wishes of those who fear Him;
He hears their cry and delivers them.*

(20) רש"י מסכת ברכות דף לא עמוד א

אלא מתוך שמחה - כגון דברי תנחומים של תורה; כגון סמוך לגאולת מצרים, או סמוך לתהלה לדוד שהוא של שבח ותנחומין, וכגון רצון יראיו יעשה, שומר ה' את כל אוהביו כגון מקראות הסדורות בתפלת ערבית: כי לא יטוש ה' את עמו, וכיוצא בהן

21) שו"ת נשמת חיים סימן יא

אמירת פסוק פותח את ידך בכוונה

מרגלא בפומי תמיד להוכיח למנהג העולם באמירתם תהילה לדוד שלש פעמים ביום (עי' ברכות ד' ב'),
כשמגיעים לפסוק "פותח את ידך" אז מתעוררים לאומרו בכוונה, משום שראו בשו"ע סי' נ"א סעיף ז'
שצריך לכוין בפסוק "פותח את ידך", ואם לא כיון צריך לחזור ולאומרו פעם אחרת. אבל באמת הרי יותר יש
להקפיד בכל הפסוקים שנמצא שם שם הוי' ית"ש, שלא להוציא שם שמים לבטלה, והרבה יותר יש לכוין
בפסוקים "גדול ה' ומהולל מאד", "חנן ורחום ה'", "טוב ה' לכל", "יודוך ה' כל מעשיך", "סומך ה' לכל
הנופלים", "צדיק ה' בכל דרכיו", "קרוב ה' לכל קוראיו", בכל אלה הפסוקים יותר יש לכוין מבפסוק "פותח
את ידך", שלא נמצא שם שם הוי' ית"ש

ומה שכתב בשו"ע שצריך לכוין בפסוק "פותח את ידך", הוא בשביל שני טעמים, א. שרבותא השמיענו,
שהגם שבפסוק זה אין בו שם הוי' והיינו סוברים לדמות פסוק זה לפסוקי "בכל יום אברכך", "דוד לדוד
ישבח מעשיך", "הדר כבוד הודך", "ועוזו נוראתיך יאמרו", שרשאים לאומרם בלא כוונה, כי לא נמצא בהם
שם הוי', ע"ז השמיענו השו"ע שפסוק זה אינו דומה לשאר הפסוקים שאין בהם שם הוי', וצריך לכוין בו,
אבל בפסוקים שנמצא בהם שם הוי' פשיטא שצריך לכוין בהן יותר מבפסוק "פותח את ידך", הא חדא
ועוד שנית שבאותם פסוקים שיש בהם שם הוי', אם לא כיון בהם הוא מעוות שלא יוכל לתקון, ואינו מועיל
מה שיאמר הפסוק פעם אחרת, והעבירה שעבר כבר עבר, מה שאין כן פסוק "פותח את ידך", שגם כן צריך
לכוין בו, אבל אם לא כיון לא עבר שום עבירה, ויש לו תקנה אם יאמרו פעם אחרת, ופשוט